

سوالات درس ۱۳

- ۱- جایگاه جهان اسلام در عصر بیداری چگونه است؟ پاسخ: جهان اسلام در عصر بیداری اسلامی به عنوان یک قطب فرهنگی و تمدنی ظاهر می شود. عبور از چالش های جهان امروز را به بشریت نوید می دهد و با مخاطب قراردادن فطرت الهی تمامی انسان ها، مقدمات شکل گیری جهانی توحیدی را فراهم می آورد.
- ۲- هیجان انگیزترین لحظه هر پدیده اجتماعی چه زمانی است؟ پاسخ: آغاز شکل گیری آن پدیده ی اجتماعی
- ۳- مواجهه جهان غرب با جهان اسلام چگونه بوده است؟ پاسخ: جهان غرب ابتدا با سطحی ترین و ظاهری ترین لایه های هویتی خود (وجوه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فناوری) با سایر جهان های اجتماعی از جمله جهان اسلام روبه روشد اما لایه های عمیق تر فرهنگ جهان غرب از چشم سایر اعضای جهان اجتماعی از جمله جهان اسلام پنهان ماند.
- ۴- نخستین رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام چه هنگامی رخ داد؟ پاسخ: هنگامی که قدرت های سیاسی جهان اسلام، علی رغم رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله ای داشتند.
- ۵- نخستین رویارویی اندیشمندان و عالمان دینی با قدرت های سیاسی جهان اسلام بر چه اساسی بود؟ **جواب:** بر اساس ضرورت حفظ امنیت با آن ها تعامل می کردند.
- ۶- کدام مفاهیم فرهنگ اسلامی در حاشیه قدرت های قومی مهجور و ناتوان مانده بود؟ **جواب:** فقاقت، عدالت
- ۷- جهان اسلام در نخستین رویارویی با غرب متجدد در چه شرایطی بود؟ **جواب:** ۱- قدرت های سیاسی جهان اسلام با استفاده از مفاهیم دینی به صورت قومی و قبیله ای عمل می کردند. ۲- ارتباط عالمان دینی با حاکمانشان در حد ضرورت حفظ امنیت بود. ۳- آسیب پذیری بیشتری نسبت به کشورهای غربی پیدا کرده بودند. ۴- رجال

سیاسی جوامع اسلامی مرعوب و شیفته جاذبه های دنیوی غرب شده بودند. ۵- عزت و استقلال کشورهای اسلامی به ضعف کشیده شده بودند.

۸- نمونه هایی از نخستین حرکت های بیدارگران اسلامی درون ایران بیان کنید. **جواب:** حضور فعال عالمان دینی

درمقابله با دولت تزاری روسیه و تدوین رساله های جهادیه ، اصلاحات امیر کبیر، حکم میرزای شیرازی در جنبش تنباکو ، اقدامات سیدجمال الدین اسدآبادی و شاگردانش در کشورهای اسلامی

۹- برخی از مهم ترین ویژگی های نخستین بیدارگران اسلامی را بنویسید. **جواب:** ۱- متوجه خطر کشورهای غربی

برای جوامع اسلامی بوده و خواهان استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع مسلمان بودند. ۲- به دنبال اصلاح

رفتار دولت های اسلامی بودند. ۳- راه نجات امت اسلامی را بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند. ۴- به

دنبال اتحاد ملل اسلامی بودند (قومیت های مختلف را در متن امت واحد اسلامی به رسمیت می شناختند). ۵-

خطر غرب را بیشتر در رفتارهای سیاسی و اقتصادی آنها می دیدند. ۶- دوری مسلمانان از عمل به سنن اسلامی را عامل ضعف جوامع اسلامی می دانستند.

۱۰- نخستین بیدارگران اسلامی نسبت به فرهنگ غرب چه رویکردی داشتند؟ **جواب:** آشنایی عمیق با فرهنگ

غربی (دنیوی و این جهانی) نداشتند و خطر آنان را بیشتر سیاسی و اقتصادی می دانستند. قدرت جوامع غربی را نتیجه عمل کردن آن جوامع به دستورات اسلام می دانستند.

۱۱- منورالفکرها چه کسانی بودند؟ **جواب:** شیفتگان جوامع غربی که بیشتر در لژهای فراماسونری سازمان می یافتند

و بیداری را در عبور از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی معنا می کردند و او مانسیم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه می کردند.

۱۲- منورالفکران غریزه چه ویژگی هایی داشتند؟ **جواب:** ۱- نسبت به غرب احساس خطر نداشته و حضور آنان را فرصت

می دانستند. ۲- خواستار اصلاح رفتار دولت های کشورهای مسلمان بودند. ۳- اصلاح در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند. ۴- مفهوم ناسیونالیسم (ملی گرایی) را به جای امت و ملت اسلامی به کار می گرفتند.

۱۳- ارتباط منورالفکران با دولت های استعمارگر غربی چه نتایجی داشت؟ **پاسخ:** ۱- جلوگیری از شکل گیری حرکت

ها و جنبش های بیدارگران اسلامی ۲- تشکیل حکومت های سکولار

۱۴- اندیشه ناسیونالیستی منورالفکران در حرکت استعماری خود چگونه عمل می کرد؟ **جواب:** با اتکاب قدرت های

استعماری به از بین بردن مظاهر دینی و اسلامی اقدام کردند و ساختارهای اجتماعی پیشین را حذف و ساختارهای اجتماعی جدید ایجاد کردند (تشکیل نظام اداری، آموزشی، حقوقی، اقتصادی و سیاسی جدید).

۱۵- چگونه در کشورهای مسلمان حکومت های سکولار تشکیل شد؟ **جواب:** منورالفکران غریزه به کمک دولت های

استعمارگر غربی از موفقیت حرکت های بیدارگران جلوگیری کردند و حکومت های سکولار را در جوامع

خود تشکیل دادند. در جهت از بین بردن مظاهر دینی و اسلامی و حذف ساختارهای اجتماعی پیشین و ایجاد ساختارهای اجتماعی استعماری جدید اقدام می کردند.

۱۶- نمونه هایی از قدرت های سکولار نام ببرید. **جواب:** رضاخان در ایران ، آتاتورک در ترکیه ، امان اله خان

در افغانستان

- ۱۷- حکومت های منورالفکران غرب زده چه رهاوردی به دنبال داشت ؟ **جواب :** استبداد استعماری زیرا به دلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر، استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می سازند و مقاومت های مردمی برای حفظ هویت اسلامی خود را نیز سرکوب می کنند.
- ۱۸- نسل دوم غربزدگان به چه عنوانی نامیده شدند؟ چگونه به وجود آمدند؟ **جواب :** روشنفکران چپ اسلامی .
 در اعتراض به عملکرد اقتصادی نظام های لیبرالیستی و سرمایه داری غربی و حرکت های سیاسی نسل اول روشنفکران به وجود آمدند.
- ۱۹- برخی از ویژگی های روشنفکران چپ را بنویسید. **جواب :** ۱- حرکت های خود را در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی سازمان می دهند ۲- حرکت اجتماعی برخی از آنان به صورت مکاتب الحادی است و برخی از رویارویی مستقیم با اندیشه های دینی خودداری می کردند و گاهی با پوشش دینی بیان می داشتند ۳- در سایه ی حمایت های بلوک شرق قرار می گرفتند.
- ۲۰- تقسیم بندی کشورهای مسلمان طی قرن بیستم چگونه بود؟ **جواب :** بعضی از کشورهای مسلمان در حاشیه بلوک شرق و بعضی دیگر در حاشیه بلوک غرب قرار گرفتند.
- ۲۱- بنیانگذاران کشورهای غیرمتعهد را نام ببرید. **جواب :** جمال عبدالناصر در مصر، نیتودریو گسلاوی ، نهر و درهند
- ۲۲- با فروپاشی بلوک شرق جریان روشنفکری در کشورهای اسلامی چه سرنوشتی یافت ؟ **جواب :** روشنفکری چپ جاذبه ی خود را از دست داد و غربزدگان این جوامع دیگر بار در حاشیه اندیشه های لیبرالیستی غربی قرار گرفتند.
- ۲۳- عبارت محمد عبده را تحلیل کنید: در غرب اسلام را دیدم و مسلمانان را ندیدم و در شرق مسلمانان را دیدم ولی اسلام را ندیدم ، چیست ؟ **جواب :** عبده و نخستین بیدارگران اسلامی ، آشنایی عمیق با فرهنگ غرب نداشتند و فقط مظاهر تمدن غرب را می دیدند و از مبانی هستی شناسی و معرفت شناسی فرهنگ غرب شناخت کافی نداشتند.
- ۲۴- تعدادی از چهره های منورالفکر کابینه رضاخان را نام ببرید و به فعالیت های آنها اشاره کنید . **جواب :** تیمورتاش، محمد علی فروغی ، علی منصور، حسن مستوفی ، مهدی قلی هدایت، محمود جم، احمد متین دفتری نخست وزیران رضاخان بودند و کابینه هایی تشکیل دادند که مروج اندیشه های ناسیونالیسم و لیبرالیسم در ایران بود.
- ۲۵- نخستین بیدارگران اسلامی را با منورالفکران غرب زده مقایسه کنید ؟ **جواب :** ۱- نخستین بیدارگران اسلامی راه نجات امت اسلامی را بازگشت به اسلام می دانستند در حالی که منورالفکران غرب زده اصلاح را در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند. ۲- بیدارگران اسلامی نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر می کردند ولی منورالفکران حضور آنان را فرصت می داشتند. ۳- بیدارگران اسلامی به دنبال ایجاد اتحاد ملل اسلامی و تشکیل امت واحده بودند ولی منورالفکران این مفاهیم را بی معنی و منفور دانسته و به جای آن به دنبال ناسیونالیسم اندیشه قوم گرایانه غرب متجدد) بودند.
- ۲۶- نمونه هایی از جریان های ناسیونالیستی و مارکسیستی در ایران را بیان کنید . **جواب :** فداییان خلق و حزب توده از جریان های مارکسیستی و حزب رستاخیر از جریان های ناسیونالیستی در ایران بودند.
- ۲۷- وجوه اشتراک و افتراق منورالفکران و روشنفکران غرب زده را بیان کنید . **جواب :** اشتراک: هر دو تبار معرفتی مدرنیته دارند و دارای گرایش دنیوی و سکولار هستند. افتراق: ۱- منورالفکران دارای گرایش لیبرال هستند ولی روشنفکران غرب زده گرایش چپ گرایانه دارند. ۲- منورالفکران همراه و موافق کامل غرب هستند ولی روشنفکران غرب زده نگاهی انتقادی محدودی هم نسبت به غرب دارند.